

СЕКЦІЯ 5. ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ ТА ЇХ АНАЛІЗ

**Башинська І. О.,
д.е.н., доц., ст. наук. співробітник Лазарєва Є.В.**

Методологія оцінки перспектив комерціалізації по системі ТАМЕ™ (Technology And Market Evaluation)

Система ТАМЕ™ застосовується як методика системної оцінки об'єктів інтелектуальної власності і їх комерційного потенціалу [1]. Проблема з інноваційними технологіями часто полягає в тому що для їх оцінки не існує кількісних параметрів і експерти вимушенні покладатися на суб'єктивні судження. Проте, зазвичай буває досить обкреслити ринкові перспективи застосування нової технології, оцінити можливості і дати прогноз витрат щоб потенційні інвестори вирішили, працювати з пропонованою технологією надалі або ні.

Система ТАМЕ™ спирається на 5 основних критеріїв оцінки:

- сильні сторони і обширність ринкових застосувань, що забезпечуються об'єктом інтелектуальної вартості;
- суть нової технології;
- проблеми комерціалізації технології;
- проблеми сприяння процесу комерціалізації технології;
- комерційні питання.

Для оцінки кожного з цих розділів розроблені запитальники з ранжуваними відповідями. Основним завданням системи в цілому є системний підхід до перспектив комерціалізації. Це пов'язано з тим, що оцінка різних технологій за різними критеріями буває неоднозначною. Наприклад, фармацевтичні технології характеризуються високими рисками через велику кількість адміністративних бар'єрів, вимоги сертифікації великій тривалості доклінічних і клінічних випробувань. З іншого боку, ринок фармацевтичної технології може бути величезним і його потенціал може значно перевищувати витрати і риски комерціалізації технології. Тому при оцінці перспектив комерціалізації необхідно розглядати систему в цілому, а не у вигляді розрізнених частин. Метод ранжування (тобто простановки балів залежно від відповідей на питання) дозволяє у результаті отримати комплексну оцінку, при цьому відповідь на кожне питання ранжується по 5-ти бальній шкалі. Максимальна кількість балів, яка може отримати технологія по цій системі оцінки, складає 200. Для деяких технологій необхідно проводити декілька системних оцінок для різних умов наприклад, окремі оцінки по усіх категоріях для певних географічних ринків.

У розділі оцінки інтелектуальної власності задаються наступні питання:

- наявність звіту про патентну експертизу;
- термін дії патенту з моменту експертизи;
- інші зовнішні оцінки інтелектуальної власності при проведенні зовнішньої експертизи патенту або іншого об'єкту інтелектуальної власності;
- суть винаходу;
- об'єм виняткових прав на об'єкт інтелектуальної власності;
- можливість конфліктів з раніше створеними винаходами;
- набір видів охорони інтелектуальної власності (один вид або декілька).
- можливість посилити охорону інтелектуальної власності або створити портфель об'єктів інтелектуальної власності, тобто чи є інші об'єкти інтелектуальної власності, які можуть збільшити цінність оцінюваної?
- потенціал посилення інтелектуальної власності за рахунок додаткових НДДКР.

Чи вільна інтелектуальна власноті від зобов'язань, конфліктів?

У розділі оцінки технології оцінюються наступні параметри:

- альтернативні/ конкуруючі технології;
- повнота технології;
- новизна технології (в цілому, не для цієї специфічної сфери застосування);
- альтернативні рішення, які можуть замінити технологію;
- стандарти, яким повинна відповідати технологія.

У розділі оцінки комерціалізації технології ставляться бали з наступних питань:

- об'єм додаткових робіт, які повинна виконати особа, що придбаває патент/ліцензію;
- технічне сприяння необхідне або наявне після здійснення трансферу технології;
- технічне сприяння, необхідне в процесі трансферу технології;
- ліцензійні обмеження;
- правові обмеження;
- свобода використання технології;
- наскільки легко забезпечити охорону технології і запобігти порушенням патентного права.

У розділі оцінки технічного сприяння необхідно оцінити:

- наявний рівень технічної підтримки;
- досвід надання технічної підтримки винахідниками;
- досвід винахідників в частині комерціалізації розробок;
- особа винахідників/ розробників;
- репутація винахідника/ наукового колективу.

У частині оцінки можливостей ринкового застосування і комерціалізації технології необхідно оцінити:

- місцезнаходження технології;
- сфери застосування технології;
- можливості географічної сегментації ринку;
- прогноз завоювання частки ринку;
- оцінка розмірів роялті;
- суть сектора ринку, на якому застосовуватиметься технологія.
- профіль кінцевих споживачів;
- інерція споживчого ринку - наскільки швидко сприйнятливий до технологічних інновацій;
- чи є прямі конкуренти, що використовують схожі технології;
- чи є непрямі конкуренти (наприклад, альтернативні рішення що використовують інші підходи для задоволення тієї ж потреби);
- рівень технології - проривна технологія або технологія, що удосконалює наявні технології.

Якщо ринок ділиться на декілька сегментів, то для кожного з них рекомендується оцінити:

- перспективи росту ринку;
- профіль кінцевого споживача;
- рівень технології - проривна технологія або технологія, що удосконалює наявні технології;
- конкуренція;
- період повернення інвестицій;
- очікуваний термін життя продукції або послуг;
- яку частину кінцевої продукції створює технологія, захищена правами на інтелектуальну власність.

Після проведення оцінки по усіх розділах складається виконавче резюме і оцінка сегментів ринку з порівняльним аналізом оцінок по різних розділах. Потім складаються рекомендації.

Література:

1. Методическая поддержка центров коммерциализации технологий. Практические руководства. Часть 1. Под редакцией: О.Лукши, П.Сушкова, А.Яновского М.: ЦИПРАН РАН, 2006. – 392 с.